

SUOMEN MUINAISMUISTOYHDISTYKSEN JULKAISUISTA

Kirjoitus käsittelee Muinaismuistoyhdistyksen vanhimpia julkaisusarjoja, joista kaksi, Suomen Museo ja Finskt Museum, on nyt yhdistetty. Julkaisut perustettiin, kuten itse yhdistyksen, Ruotsin muinaismuistoyhdistyksen esimerkin mukaan. Kirjoittaja kiinnittää huomiota myös yhdistyksen toimialan määrittelyyn.

Muinaismuistoyhdistyksellä oli jo 1800-luvun puolella kolme julkaisusarjaa. Kun kaksi niistä, *Suomen Museo (SM)* ja *Finskt Museum (FM)* nyt on yhdistetty, voi muutama sana sarjojen syntyvaiheista olla paikallaan. Samalla tavoin kuin itse yhdistyksenkin mallina oli Ruotsin muinaismuistoyhdistys, seurasivat myös sen ensimmäiset julkaisut ruotsalaisia esikuvia. Vuonna 1874 perustetun *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirjan (SMYA)* mallina oli *Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift*. Alun perin tiedotuslehdiksi tarkoitettut *Suomen Museo* ja *Finskt Museum* perustettiin 1894 yhdistyksen silloisen sihteerin Hjalmar Appelgrenin (myöh. Appelgren-Kivalo) aloitteesta, mutta alkuaan niitä koskevan ehdotuksen oli tehnyt Emil Nervander jo 1872.¹ Tiedotuslehdillä oli aluksi sama sisältö ja niitä kutsuttiin kuukausilehdiksi, vaikka ilmestymisaikataulu käytännössä olikin väljempi. Lehtien esikuvana oli Ruotsin valtionantikvaarin Hans Hildebrandin 1872 perustama *Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens månadsblad*. Vitterhetsakademien on humanististen tieteiden akatemia, joka 1786–1938 toimi myös Ruotsin muinaismuistoviranomaisena ja hoiti siten samoja tehtäviä kuin meidän Muinaistieteellinen toimikuntamme.² Molemmat mainitut ruotsalaiset aikakausjulkaisut korvasi 1906 *Fornvännen*, jota edelleen julkaisee Vitterhetsakademien.

Vuoden 1903 alussa yhdistyksen kaksi tiedotuslehteä oli taloudellisista syistä yhdistettävä, ja ne ilmestyivät vuoteen 1910 asti nimellä *Suomen Museo – Finskt Museum*.³ Kun ne tämän jälkeen jälleen eriytettiin, alettiin myös julkaista kirjoituksista saksankieliset lyhennelmät, mikä heijastaa alkuaan kan-

santajuisiksi tarkoitettujen tiedotuslehtien vähittäistä muuttumista tieteellisiksi julkaisuiksi. Vuonna 2003 molemmat sarjat saivat toimituskunnan, ja kun sarjat 2019 päätettiin yhdistää, perustettiin myös toimitusneuvosto.

Syynä julkaisujen yhdistämiseen on tällä kertaa ruotsinkielisten kirjoitusten vähentynyt tarjonta, joka ei johdu pelkästään Suomen sisäisistä kielsuhteista vaan myös englanniksi julkaisemisen yleistymisestä. Myös taloudellisilla tekijöillä on luonnollisesti vaikutuksensa. Kun *Suomen Museo* ja *Finskt Museum* jo kerran on yhdistetty ja sen jälkeen uudelleen eriytetty, on luonnollista, että ne voidaan eriyttää jälleen, jos siihen joskus on tahtoa ja taloudellisia resursseja.

***

Suomen Muinaismuistoyhdistyksen saavuttaessa 150 vuoden iän tuntuu luontevalta kiinnittää huomiota myös sen aiempiin merkkivuosiiin ja niiden johdosta julkaistuihin kirjoituksiin. 50-vuotisjuhlan johdosta ilmestyi 1920 A. M. Tallgrenin kirjoittama hyvin perusteellinen 225-sivuinen historiikki.⁴ Kansallismuseo oli saatu avatuksi vasta melko hiljattain (1916), ja maailmansodan aiheuttamat taloudelliset ongelmat tuntuivat edelleen monin tavoin sekä museon että yhdistyksen toiminnassa. Muinaismuistoyhdistyksen merkitystä nuoren tasavallan kulttuurielämälle ei kukaan kuitenkaan asettanut kyseenalaiseksi. Myös 75-vuotisjuhlaa vietettiin 1945 vaatimattomissa oloissa, mutta pääministeri J. K. Paasikiven osallistuminen juhla kokoukseen osoitti yhdistyksen edelleen nauttivan arvontaa.⁵

Satavuotisjuhlan aikaan 1970 maailma oli jo hyvin toisenlainen. Muinaismuistoyhdistykseen kuulumista pidettiin Kansallismuseon työntekijöiden piirissä kuitenkin edelleen itsestäänselvytenä, ja museoalan opiskelijat saattoivat siihen liittymällä korostaa olevansa vakavissaan. Kirjoituksessaan ”Muinaismuistoyhdistyksen satavuotispäiväksi” sen entinen puheenjohtaja, professori Ella Kivikoski totesi yhdistyksen viime vuosikymmeninä yhä selvemmin keskittäneen toimintansa J. R. Aspelinin ja Emil Nervanderin edustamille aloille eli arkeologiaan ja taidehistoriaan sekä kansatieteeseen, joita oli korostettu jo säännöissä vuodelta 1895.⁶ Niitä onkin perinteisesti pidetty ”museotieteinä”. Museologiasta itsestään tuli Suomessa yliopistollinen oppiaine vasta 1980-luvulta alkaen.

Nyt, puoli vuosisataa myöhemmin, yhdistys noudattaa edelleen käytäntöä, jonka mukaan arkeologia, kansatiede ja taidehistoria ovat tasapuolisesti edustettuina sekä sen johtokunnassa että kuukausiesitelmissä. Vuosikertomukset on myös tapana aloittaa lauseella, jossa mainitaan, että yhdistyksen tarkoituksena on ”edistää Suomen sekä mahdollisuuksien mukaan muiden kansojen ja

alueiden muinaisuutta valaisevaa (...) tutkimusta, levittää tietoa sekä herättää ja pitää vireillä kiinnostusta kulttuuriperintöön.” Sekä Ruotsin muinaismuistoyhdistys että mm. 1707 perustettu Society of Antiquaries of London esittelevät nekin päämääränsä melko lailla samantyyllisesti.⁷

Vaikka Muinaismuistoyhdistys edelleen huomioi mainitut kolme tutkimusalaa, se ei kuitenkaan enää aina näytä priorisoivan *muinaisuutta* valaisevaa tutkimusta. Sana ’muinainen’ ei suomen kielessä viittaa yhtä selvästi esihistoriaan kuin esimerkiksi ruotsissa, mutta siihen liittyy kuitenkin ajatus kaukaisemmasta menneisyydestä kuin vaikkapa 1900-luku. Yhdistyksen viime vuosien kuukausiesitelmien aiheina ovat kansatieteen ja taidehistorian alalla usein olleet nykyaikaa koskevat ilmiöt. Tämä voisi olla ymmärrettävää, jos Muinaismuistoyhdistys olisi Suomen ainoa näitä aloja edustava yhdistys, mutta kansatieteilijät ja taidehistorioitsijat perustivat jo 1970-luvulla omat erilliset yhdistyksensä (Ethnos ry 1972, Taidehistorian seura 1974), osittain juuri siksi, ettei Muinaismuistoyhdistys enää riittänyt kattamaan niiden koko toimialaa.⁸ Nykyajan ilmiöiden käsittelyä varten on näin ollen olemassa omat fooruminsa. Muinaismuistoyhdistyksellä on toisaalta omat perinteensä: se perustettiin aikanaan tukemaan menneisyyden tutkimusta ja edistämään kansallismuseon aikaansaamista, ja kun sen edustamat tutkimusalat nykyään jo ovat hyvin edustettuina maamme yliopistoissa, sillä on edelleen oma roolinsa museotoiminnan ja museologian tukiyhdistyksenä.

SAMMANDRAG

Angående Finska Fornminnesföreningens publikationer

Finska Fornminnesföreningen grundades år 1870, ett år efter att Svenska Fornminnesföreningen hade grundats i Sverige. Den finska föreningens tidiga tidskrifter följde också till en början svensk modell: Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja – Finska Fornminnesföreningens Tidskrift, grundad år 1874, motsvarade Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift (1871), medan Suomen Museo och den svenskspråkiga versionen Finskt Museum (1894) utformades utgående från Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens månadsblad (1872). De två svenska tidskrifterna ersattes senare av Fornvännen (1906). Suomen Museo och Finskt Museum som ursprungligen utgavs som informationsblad riktade till allmänheten blev år 1910 till årsböcker av en mera vetenskaplig karaktär. Nu har de slåtts ihop till en serie som utger både refereegranskade forskningsartiklar samt kortare rapporter och översikter på finska, svenska och engelska.

ABSTRACT

A Note on the Publications of the Finnish Antiquarian Society

The Finnish Antiquarian Society was founded in 1870, one year after Svenska Fornminnesföreningen had been founded in Sweden. The earliest periodicals of the Finnish society also had Swedish models: its journal, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja – Finska Fornminnesföreningens Tidskrift, founded in 1874, corresponded to Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift (1871), and Suomen Museo and its Swedish-language version Finskt Museum (1894) were modelled after Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens månadsblad (1872). The two Swedish publications were later replaced by Fornvännen (1906).

Originally intended as popular bulletins, Suomen Museo and Finskt Museum in 1910 became yearbooks of a more scholarly nature. They have now been merged into a single series publishing both peer-reviewed papers and shorter reports and reviews in Finnish, Swedish, and English.

Viitteet

- 1 Tallgren 1920, 125.
- 2 Vuodesta 1938 Ruotsin muinaismuistohallintoa johtaa *Riksantikvarieämbetet*.
- 3 Sen jälkeen ilmestyivät vain *SM* 2006 ja *FM* 2006 yhdessä, koska niillä oli yhteinen teema.
- 4 Tallgren 1920.
- 5 Muinaismuistoyhdistyksen ja Kansallismuseon suhteista: Talvio 2016, 71–74.
- 6 Kivikoski 1970.
- 7 <http://fornminnesforeningen.com/historia/>. Luettu 12.3.2020; <http://www.sal.org.uk/>. Luettu 12.3.2020.
- 8 Myöhemmin perustettiin vielä mm. Suomen arkeologinen seura (1982) ja Suomen keskiajan arkeologian seura (1990).

Lähteet

<http://fornminnesforeningen.com/historia/> Luettu 12.3.2020.

<http://www.sal.org.uk/> Luettu 12.3.2020.

Kivikoski, Ella 1970. Muinaismuistoyhdistyksen satavuotispäiväksi. *Suomen Museo* 1970, 5–9.

Tallgren, A. M. 1920. *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen 50-vuotiskertomus*. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXX:3.

Talvio, Tuukka 2016. *Suomen kansallismuseo – ikkuna menneeseen ja tulevaan*. Museoviraston julkaisuja 7.